

Dominik Majewski¹

Rozdział XII

Praca tymczasowa w doświadczeniach i ocenach studentów na podstawie wyników badań ankietowych

Wprowadzenie

Celem rozdziału jest prezentacja fragmentu wyników badań statutowych, przeprowadzonych przez Katedrę Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego w pierwszej połowie 2013 roku. Autor dokonał analizy doświadczeń i ocen studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ dotyczących pracy tymczasowej. Studenci, zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, wśród których znajdowały się również osoby, pracujące aktualnie w agencjach pracy tymczasowej, przekazali swoje oceny na temat pracy tymczasowej. Dane przedstawione w rozdziale mają również zweryfikować hipotezę badawczą H4 – „Młodzi pracownicy tymczasowi, którzy nie ukończyli 25 roku życia próbują poprzez pracę tymczasową budować portfel kompetencji, który zwiększy ich wartość i szanse na rynku pracy”.

Praca tymczasowa może być skuteczną drogą do kariery zawodowej². Studenci są grupą, która dopiero zaczyna wkraczać na rynek pracy. Stąd zasadne jest poznanie ich zdania na temat tego, czy rzeczywiście obranie takiej drogi na wstępie swojej ścieżki kariery może przyczynić się do sukcesu zawodowego w dłuższej perspektywie.

Kwestionariusz ankiety dla studentów („Ankieta student jako pracownik tymczasowy w firmie”, załącznik nr 2) był jednym z pięciu narzędzi wykorzystanych do zebrania wypowiedzi na temat pracy tymczasowej. Pozostałe kwestionariusze były przeznaczone dla: przedstawicieli APT, pracowników tymczasowych, kierowników liniowych oraz pracowników działów personalnych w organizacjach, gdzie korzysta się z usług APT. Kwestionariusz dla studentów składał się z trzech modułów. Pierwszy moduł skierowany był do wszystkich respondentów i zawierał pytania o to, czym jest praca tymczasowa oraz dotyczył ich ogólnych wyobrażeń na temat pracy świadczonej przez APT.

---

¹ Doktorant, Katedra Pracy i Polityki Społecznej, Instytut Ekonomik Stosowanych i Informatyki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki.

² Wnioski płynące z Konferencji „Praca tymczasowa – droga do kariery czy ślepy zaułek?”, zorganizowanej przez Katedrę Pracy i Polityki Społecznej UŁ; Majewski D., Sobczak M., Praca tymczasowa – droga do kariery czy ślepy zaułek? – XI Ogólnopolskie Spotkania z Praktykami, Zarządzanie Zasobami Ludzkimi, 5/2013, s. 131-135.

W tej części ankiety znajdowało się również pytanie o chęć podjęcia pracy tymczasowej w przyszłości. Kolejny moduł skierowany był do studentów, którzy aktualnie są pracownikami APT. Pytania w tej części ankiety były w większości zbieżne z zawartymi w kwestionariuszu kierowanym do wszystkich pracowników tymczasowych. Pytano w nich głównie o aktualne doświadczenia związane z pracą świadczoną za pośrednictwem APT, a także o zalety i wady tej pracy. Ostatni moduł w kwestionariuszu zawierał pytania metryczkowe i był skierowany do wszystkich studentów biorących udział w badaniu.

1. Charakterystyka respondentów

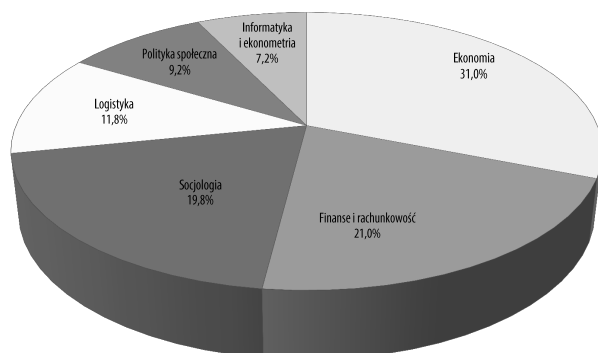
W badaniu ankietowym, dotyczącym doświadczeń związanych z pracą tymczasową oraz ocen tej formy zatrudnienia, przebadano łącznie 390 studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego. Większość stanowili studenci studiów niestacjonarnych (63,3%), w tym prawie po połowie słuchacze I i II roku uzupełniających studiów magisterskich. Częściej niż co trzeci respondent (36,7%) studiował w trybie stacjonarnym, w tym co drugi na I lub na II roku studiów. Większość respondentów stanowiły kobiety (65,6% odpowiedzi). Dokładną charakterystykę próby przedstawia tabela 1. Ze względu na zaokrąglenia danych procentowych (liczonych przy przyjęciu za 100% całej badanej zbiorowości), w niektórych przypadkach sumy częściowych składników mogą nieznacznie różnić się od podanych wielkości łącznych. Uwaga ta dotyczy wszystkich tabel uwzględnionych w tym rozdziale.

Tabela 1. Charakterystyka studentów uczestniczących w badaniu na temat pracy tymczasowej w pierwszej połowie 2013 roku w podziale na tryb studiów oraz płeć

Tryb studiów	Studenci wg płci						OGÓŁEM	
	Kobiety		Mężczyźni		Brak odp.			
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Studenci stacjonarni w tym:	103	26,4	32	8,2	8	2,1	143	36,7
- I rok USM	49	12,6	18	4,6	4	1,0	71	18,2
- II rok USM	54	13,9	14	3,6	4	1,0	72	18,5
Studenci niestacjonarni w tym:	153	39,2	80	20,5	14	3,6	247	63,3
- I rok USM	85	21,8	33	8,5	4	1,0	122	31,3
- II rok USM	68	17,4	47	12,1	10	2,6	125	32,1
OGÓŁEM	256	65,6	112	28,7	22	5,6	390	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Przebadano studentów następujących kierunków Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego: ekonomia (121 osób, tj. 31,0% wszystkich respondentów), finanse i rachunkowość (82, tj. 21,0%), socjologia (77, tj. 19,7%), logistyka (46, tj. 11,8%), polityka społeczna (36, tj. 9,2%), informatyka i ekonometria (28, tj. 7,2%) – dane te zostały ujęte graficznie na wykresie 1.

Wykres 1. Charakterystyka studentów uczestniczących w badaniu na temat pracy tymczasowej w pierwszej połowie 2013 roku w podziale na kierunki studiów (n=390)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Wśród respondentów należy wskazać na dwa zbiory studentów: pracujących aktualnie w APT oraz studentów nie mających z tą formą zatrudnienia nic wspólnego (por. tabela 2).

Tabela 2. Charakterystyka studentów uczestniczących w badaniu na temat pracy tymczasowej w pierwszej połowie 2013 roku w podziale ze względu na doświadczenie związane z pracą tymczasową oraz płeć

Podział ze względu na doświadczenie w APT	Studenci wg płci						OGÓŁEM	
	Kobiety		Mężczyźni		Brak odp.			
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Aktualne doświadczenie w APT	24	6,2	15	3,6	4	1,0	43	11,0
Brak aktualnego doświadczenia w APT	97	24,9	232	59,5	18	4,6	347	89,0
OGÓŁEM	121	31,0	247	63,3	22	5,6	390	100

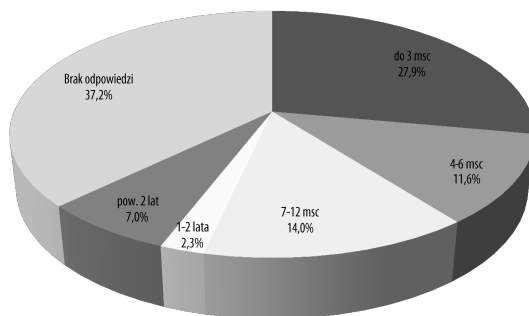
Związek między płcią a doświadczeniem w APT zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,253$).

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Na pytanie filtrujące studentów pracujących tymczasowo o długość zatrudnienia w APT oraz na pozostałe pytania związane z wykonywaniem pracy tymczasowej (pytania skierowane tylko dla pracujących w tej formie zatrudnienia) odpowiedziało łącznie 43 respondentów, co stanowi 11,0% wszystkich badanych. Pozostali badani najczęściej omijali te pytania, chociaż zdarzały się pojedyncze przypadki uzupełnienia odpowiedzi przeznaczonych dla pracujących w APT przez osoby, które nigdy nie były pracownikami tymczasowymi. Prawdopodobnie osoby takie wykorzystały swoją wiedzę obiegową na temat tej formy zatrudnienia i postanowiły dopisać swoje odpowiedzi w niektórych pytaniach z modułu drugiego, przeznaczonego dla osób zatrudnionych w APT. Związek między płcią a doświadczeniem w APT zbadany dokładnym testem Fishera okazał się być nieistotny statystycznie ($p=0,253$)³.

³ W rozdziale, badając statyczne związki między cechami, użyto dokładnego testu Fishera, przy poziomie istotności 0,05.

Wykres 2 przedstawia odpowiedzi na pytanie filtrujące dotyczące zatrudnienia w APT. Około 37,2% respondentów wśród 43 studentów uznanych za pracowników tymczasowych (16 osób) nie odpowiedziało na to pytanie, mimo iż z dalszej analizy ich odpowiedzi wynika, to że byli lub są pracownikami tymczasowymi.

Wykres 2. Długość współpracy z APT wśród badanych studentów będących pracownikami tymczasowymi (n=43)

Uwaga: Z powodu niskiej liczebności analizowanej zbiorowości, prezentowane odsetki należy traktować jedynie informacyjnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Jak wynika z danych zaprezentowanych na wykresie 2, w większości przypadków współpraca studentów z APT trwała krótko, bo do 3 miesięcy (12 odpowiedzi). Wiele osób wskazywało też nieco dłuższe okresy współpracy: 4–6 miesięcy (5 osób) lub 7–12 miesięcy (6 wskazań). Jedynie 4 osoby współpracowały z APT dłużej niż 1 rok, w tym u 3 osób ta współpraca wynosiła nawet ponad 2 lata. Znaczna część osób (37%) nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

W dalszej części opracowania zastosowano podział na respondentów, którzy oprócz studiowania pracują tymczasowo oraz na pozostałych studentów. Do analizy zostaną włączone także odpowiedzi dodatkowe, uzyskane wśród niepracujących tymczasowo studentów. Zdarzali się bowiem niepracujący tymczasowo studenci, którzy odpowiadali na pytania z drugiego modułu kwestionariusza, przeznaczonego jedynie dla osób, współpracujących aktualnie z APT.

2. Wyobrażenia na temat pracy tymczasowej wśród ogółu badanych studentów

Na początku wszyscy studenci, niezależnie od dotychczasowych doświadczeń zawodowych, zapytani zostali o to, czy wiedzą, czym jest praca tymczasowa. W zdecydowanej większości odpowiadali twierdząco (329 wskazań, co stanowi 84,4% odpowiedzi). Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie, natomiast pozostałych 60 studentów (15,4%) stwierdziło, iż nie potrafiliby zdefiniować pracy tymczasowej (por. tabela 3). Wśród studentów nieznających tego pojęcia, aż 41 osób (co stanowi 68,3%) było studentami niestacjonarnymi, czyli należało do grupy studentów, którzy częściej niż studenci stacjonarni łączą pracę – w tym tymczasową – ze studiami. Więcej kobiet nie wiedziało, czym jest praca tymczasowa (30 wskazań na 26 odpowiedzi mężczyzn). Badania dokładnym testem Fishera wykazały, że istnieje statystycznie istotny związek

między płcią a znajomością pojęcia pracy tymczasowej ($p=0,013$), nie ma zaś istotnego związku między trybem studiów a znajomością tego pojęcia ($p=0,662$).

Tabela 3. Znajomość pojęcia pracy tymczasowej wśród studentów uczestniczących w badaniu

Studenti wg znajomości pojęcia pracy tymczasowej	Nie		Tak		Brak odp.		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
St. niestacjonarne	41	10,5	205	52,6	1	0,3	247	63,3
w tym:								
- kobieta	20	5,1	133	34,1	-	-	153	39,2
- mężczyzna	18	4,6	61	15,6	1	0,3	80	20,5
St. stacjonarne	19	4,9	124	31,8	-	-	143	36,7
w tym:								
- kobieta	10	2,6	93	23,9	-	-	103	26,4
- mężczyzna	8	2,1	24	6,2	-	-	32	8,2
OGÓŁEM	60	15,4	329	84,4	1	0,26	390	100

Związek między płcią a znajomością pojęcia pracy tymczasowej zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,013$).

Związek między trybem studiów a znajomością pojęcia pracy tymczasowej zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,662$).

Uwagi: 22 osoby nie podały swojej płci. Ocena istotności związku dokonana została po pominięciu braków odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

W dalszej części kwestionariusza znajdowały się pytania dotyczące wyobrażeń studentów na temat pracy tymczasowej, które skierowane były do wszystkich studentów, nie tylko tych pracujących z agencjami pracy tymczasowej. Studenci, którzy w wcześniejszym pytaniu zaznaczyli, iż nie znają pojęcia pracy tymczasowej, w większości nie potrafili również odpowiedzieć na pytanie odnośnie własnych wyobrażeń na temat pracy tymczasowej. Zdecydowana większość badanych (253 osoby, co stanowi 64,9% ogółu badanych), przyznała, że praca tymczasowa jest interesującą formą uzyskania dodatkowego dochodu (por. tabela 4.), jednak uzyskane dane nie potwierdziły istnienia statystycznie istotnego związku między doświadczeniem badanych studentów w pracy tymczasowej a uznaniem jej za interesującą formę uzyskania dochodu ($p=0,350$), ani między płcią respondentów i poglądem, iż praca tymczasowa jest interesująca ($p=0,092$). Istnieje natomiast statystycznie istotny związek między trybem studiów a tym poglądem ($p=0,014$).

Większość respondentów (250 osób, tj. 64,1% badanych) przyznała również, że praca tymczasowa to dobry punkt wyjścia do zdobywania praktycznych doświadczeń zawodowych (por. tabela 5) – nie ma jednak statystycznie istotnego związku między uznaniem pracy tymczasowej za dobrą formę zdobycia doświadczenia zawodowego a doświadczeniem respondentów w APT ($p=0,370$) oraz płcią ($p=0,501$). Natomiast zależność między częstością wskazania tego poglądu a trybem studiów okazała się istotna statystycznie ($p=0,024$).

Takie odpowiedzi świadczą o dobrym postrzeganiu tej formy zatrudnienia wśród najmłodszej części społeczeństwa, wchodzącej właśnie na rynek pracy.

Tabela 4. Poglądy studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat pracy tymczasowej jako interesującej formy uzyskania dodatkowego dochodu w podziale na studentów niestacjonarnych i stacjonarnych

Praca tymczasowa to interesująca forma uzyskania dodatkowego dochodu	Nie zgadzam się		Zgadzam się		Brak odpowiedzi		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
St. niestacjonarne	66	16,9	149	38,2	32	8,2	247	63,3
w tym:								
- kobieta	40	10,3	96	24,6	17	4,4	153	39,2
- mężczyzna	23	5,9	44	11,3	13	3,3	80	20,5
St. stacjonarne	21	5,4	104	26,7	18	4,6	143	36,7
w tym:								
- kobieta	13	3,3	82	21,0	8	2,1	103	26,4
- mężczyzna	5	1,3	18	4,6	9	2,3	32	8,2
OGÓŁEM	87	22,3	253	64,9	50	12,8	390	100

Związek między doświadczeniem w APT a uznaniem pracy tymczasowej za interesującą formę uzyskania dochodu pracy tymczasowej zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,350$).

Związek między płcią a uznaniem pracy tymczasowej za interesującą formę uzyskania dochodu pracy tymczasowej zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,092$).

Związek między trybem studiów a uznaniem pracy tymczasowej za interesującą formę uzyskania dochodu pracy tymczasowej zbadany dokładnym testem Fishera jest istotny statystycznie ($p=0,014$).

Uwagi jak do tabeli 3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Tabela 5. Poglądy studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat pracy tymczasowej jako dobrego punktu wyjścia do zdobywania praktycznych doświadczeń zawodowych w podziale na studentów niestacjonarnych i stacjonarnych

Praca tymczasowa to dobry punkt wyjścia do zdobywania doświadczeń zawodowych	Nie zgadzam się		Zgadzam się		Brak odpowiedzi		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
St. niestacjonarne	66	16,9	148	38,0	33	8,5	247	63,3
w tym:								
- kobieta	42	10,8	93	23,9	18	4,6	153	39,2
- mężczyzna	22	5,6	46	11,8	12	3,1	80	20,5
St. stacjonarne	22	5,6	102	26,2	19	4,9	143	36,7
w tym:								
- kobieta	16	4,1	78	0,2	9	2,3	103	26,4
- mężczyzna	5	1,3	18	4,6	9	2,3	32	8,2
OGÓŁEM	88	22,6	250	64,1	52	13,3	390	100

Związek między doświadczeniem w APT a uznaniem pracy tymczasowej za dobry punkt wyjścia do zdobywania doświadczeń zawodowych zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,370$).

Związek między płcią a uznaniem pracy tymczasowej za dobry punkt wyjścia do zdobywania doświadczeń zawodowych zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,501$).

Związek między trybem studiów a uznaniem pracy tymczasowej za interesującą formę uzyskania dochodu pracy tymczasowej zbadany dokładnym testem Fishera jest istotny statystycznie ($p=0,024$).

Uwagi jak do tabeli 3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

U badanych osób, które współpracowały bądź współpracują z agencjami pracy tymczasowej, zauważono podobny rozkład udzielanych odpowiedzi, jak w przypadku ogółu odpowiedzi na pytania dotyczące postrzegania pracy tymczasowej, co wykazano w tabelach 6 i 7. Tabele te różnią się od dwóch poprzednich podziałem studentów. W tabelach 4 i 5 zastosowano podział na studentów niestacjonarnych i stacjonarnych, z kolei w tabelach 6 i 7 na studentów, którzy mają doświadczenie związane z pracą tymczasową oraz na tych, którzy tego doświadczenia nie posiadają. Jak poprzednio, jako dodatkowe kryterium podziału uwzględniono płeć. 31 z 43 pracujących tymczasowo (72,1%) odpowiedziało, że praca tymczasowa to dobry sposób uzyskania dodatkowych środków finansowych (por. tabela 6), a także, że to dobry punkt wyjścia do zdobywania niezbędnego praktycznego doświadczenia zawodowego – taką odpowiedź zaznaczyło 27 spośród 43 pracujących w APT, co stanowi 62,8% (por. tabela 7). Podobieństwo udzielanych odpowiedzi ogółu badanych do osób, które już się z tą formą pracy zetknęły w swoim życiu zawodowym, może świadczyć o tym, iż pozytywna opinia odnośnie pracy świadczonej przez APT, nawet po podjęciu takiej formy zatrudnienia, nie zmienia się tak bardzo, jak mogłoby się wydawać.

Tabela 6. Poglądy studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat pracy tymczasowej jako interesującej formy uzyskania dodatkowego dochodu w podziale na studentów z doświadczeniem w pracy tymczasowej oraz na studentów bez takiego doświadczenia

Praca tymczasowa to dobry sposób na uzyskanie dodatkowego dochodu	Nie zgadzam się		Zgadzam się		Brak odpowiedzi		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Studenci bez doświadczenia związanego z APT	77	19,7	222	56,9	48	12,3	347	89,0
w tym:								
- kobieta	48	12,3	159	40,8	25	6,4	232	59,5
- mężczyzna	25	6,4	51	13,1	21	5,4	97	24,9
Studenci z doświadczeniem związanym z APT	10	2,6	31	8,0	2	0,1	43	11,0
w tym:								
- kobieta	5	1,3	19	4,9	-	-	24	6,2
- mężczyzna	3	0,8	11	2,8	1	0,3	15	3,9
OGÓŁEM	87	22,3	253	64,9	50	12,8	390	100

Uwagi jak do tabeli 3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

W wypowiedziach badanych studentów, praca tymczasowa cechuje się wysoką elastycznością, biorąc pod uwagę dopasowanie czasu wykonywania pracy do studiowania oraz wykonywania przez nich innych aktywności. Elastyczność czasową jako główną zaletę pracy tymczasowej wskazało łącznie 252 badanych (64,6%) z grupy wszystkich respondentów (n=390). Osoby współpracujące kiedykolwiek z APT (n=43), w nieco większym stopniu (76,7% wskazań) niż osoby nie mające takich

Tabela 7. Poglądy studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat pracy tymczasowej jako dobrego punktu wyjścia do zdobywania praktycznych doświadczeń zawodowych w podziale studentów z doświadczeniem w pracy tymczasowej oraz na studentów bez takiego doświadczenia

Praca tymczasowa to dobry punkt wyjścia do zdobywania doświadczeń zawodowych	Nie zgadzam się		Zgadzam się		Brak odpowiedzi		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Studenci bez doświadczenia związanego z APT	75	19,2	223	57,2	49	12,6	347	89,0
w tym:								
- kobieta	49	12,6	157	40,3	26	6,7	232	59,5
- mężczyzna	24	6,2	53	13,6	20	5,1	97	24,9
Studenci z doświadczeniem związanym z APT	13	3,3	27	6,9	3	0,8	43	11,0
w tym:								
- kobieta	9	2,3	14	3,6	1	0,3	24	6,2
- mężczyzna	3	0,8	11	2,8	1	0,3	15	3,9
OGÓŁEM	88	22,6	250	64,1	52	13,4	390	100

Uwagi jak do tab. 3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

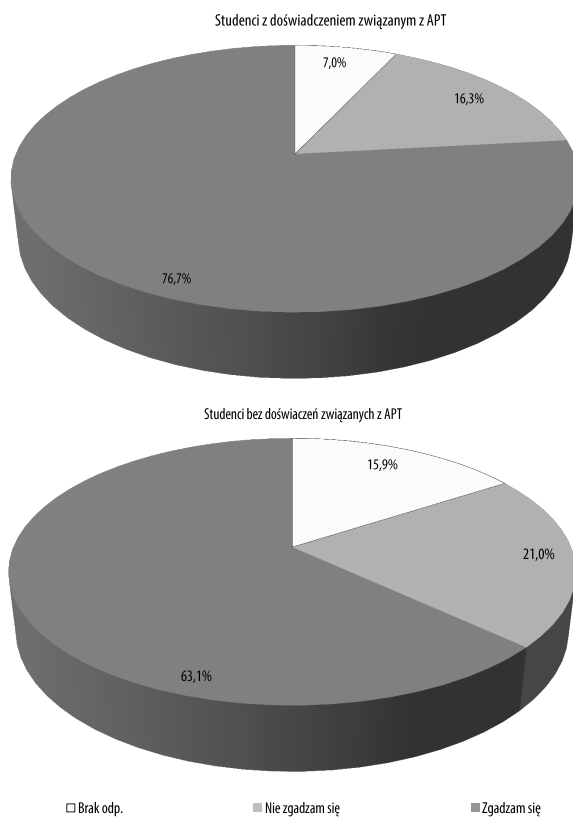
doświadczeń (63,1% wskazań, n=347) uznały, iż główną zaletą pracy tymczasowej jest wysoka elastyczność czasu pracy. Jak widać, podjęcie pracy tymczasowej, a co z tym związane, lepsze poznanie warunków tej formy zatrudnienia, jest czynnikiem, który wzmacnia opinię studentów o lepszej możliwości łączenia pracy tymczasowej z nauką. Porównanie odpowiedzi na temat elastyczności czasowej jako zalety pracy tymczasowej przedstawia wykres 3.

Tabela 8 przedstawia dane dotyczące wypowiedzi zebranych w grupie 390 badanych studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat złych warunków zatrudnienia w pracy tymczasowej świadczonej przez APT i niskich płac. Ze stwierdzeniem, że płace są niskie, a warunki pracy złe, zgadza się 43,8% ankietowanych (171 osoby), natomiast przeciwnego zdania jest 41,3% respondentów (161 studentów). Prawie co siódmy badany nie ma zdania odnośnie warunków pracy i wynagrodzeń występujących w tej formie zatrudnienia. Tak skrajne zdania odnośnie zatrudnienia i płac w pracy tymczasowej mogą świadczyć o tym, że jest to dość kontrowersyjna forma zatrudnienia oraz o tym, że nie wszyscy studenci mają pełne pojęcie o pracy świadczonej przez APT. Niektórzy wyrażając swoje zdanie, bazowali pewnie na zasłyszanych opiniach.

Wśród osób pracujących w APT (n=43), 24 respondentów, co stanowi ponad połowę (55,8%) tej grupy badanych, zgadza się ze zdaniem, że praca tymczasowa łączy się ze szczególnie złymi warunkami pracy i wynagrodzeniem (por. tabela 8 oraz wykres 4.). Przeciwnego zdania jest 14 osób (32,6%). Analizując powyższe dane w odniesieniu

„Największą zaletą pracy tymczasowej jest elastyczność czasowa”

Wykres 3. Porównanie odpowiedzi studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ z doświadczeniem zawodowym w pracy tymczasowej ($n=43$) i bez takiego doświadczenia ($n=347$) na temat elastyczności czasowej jako największej zalety pracy tymczasowej

W przypadku pierwszej grupy ($n=43$), odsetki należy traktować jedynie informacyjnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

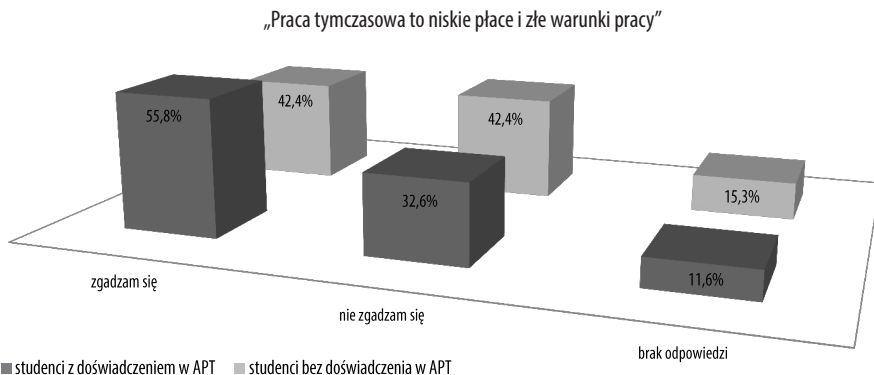
do odpowiedzi studentów, którzy nie pracowali nigdy tymczasowo (347 osób), zauważa się, że większa część studentów będących pracownikami APT, zgadza się ze stwierdzeniem, sugerującym złe warunki pracy i niskie płace w tej formie zatrudnienia. Wśród studentów nie mających kontaktu z APT, 147 osób (42,4% tej grupy respondentów) stwierdziło, iż zgadza się z opinią o niskich płacach i złych warunkach pracy, przeciwnego zdania było również 147 osób. Reasumując, osoby współpracujące z APT, są częściej skłonne stwierdzić, iż z taką formą pracy związane są złe warunki pracy oraz niskie płace niż osoby, które w tej formie nigdy nie współpracowały. Oznacza to, że doświadczenie związane z pracą świadczoną przez APT weryfikuje pogląd studentów w omawianym obszarze.

Tabela 8. Wypowiedzi ankietowanych studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego na temat złych warunków i niskich wynagrodzeń, kojarzonych z pracą tymczasową

Praca tymczasowa wiąże się ze złymi warunkami pracy i niskimi płacami	Studenci z doświadczeniem w APT		Studenci bez doświadczenia w APT		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
zgadzam się	24	55,8	147	42,4	171	43,8
nie zgadzam się	14	32,6	147	42,4	161	41,3
brak odpowiedzi	5	11,6	53	15,2	58	14,9
OGÓŁEM	43	100	347	100	390	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Wykres 4. Porównanie odpowiedzi studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ z doświadczeniem zawodowym w pracy tymczasowej (n=43) i bez takiego doświadczenia (n=347) na temat powiązania pracy tymczasowej z niskimi płacami oraz złymi warunkami zatrudnienia

Uwaga jak do wykresu 3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Prawie połowa studentów biorących w badaniu (192 osoby, tj. 49,2% ogółu respondentów) uważa, że praca tymczasowa pomaga w znalezieniu stałej pracy. Przeciwnego zdania było 35,6% badanych. Również w grupie studentów pracujących tymczasowo (n=43), połowa badanych (22 osoby, tj. 51,2%) odpowiedziała, że praca tymczasowa może pomóc w znalezieniu stałej pracy, a przeciwnego zdania było 39,5% zbadanych studentów-pracowników APT, czyli 17 osób. Związek między doświadczeniem w APT a odpowiedziami dotyczącymi tego, że praca tymczasowa może pomóc w znalezieniu stałej pracy zbadany dokładnym testem Fishera okazał się być nieistotny statystycznie ($p=0,750$). Strukturę odpowiedzi na pytanie dotyczące możliwości znalezienia stałej pracy dzięki pracy tymczasowej zaprezentowano w tabeli 9.

Twórcy kwestionariusza ankiety zdecydowali się zadać pytanie odwrócone do przedstawianego w tabeli 9, by poznać opinie respondentów na temat tego, czy praca tymczasowa może utrudnić w przyszłości pozyskanie stałej pracy. Niemal odwrotnie kształtuje się struktura odpowiedzi na tak postawione pytanie. Zależności te

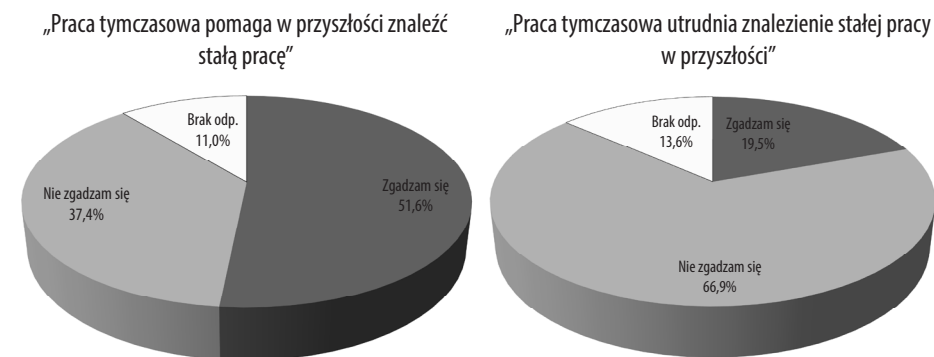
Tabela 9. Wypowiedzi studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat możliwości znalezienia stałej pracy dzięki pracy tymczasowej

Praca tymczasowa pomaga w znalezieniu stałej pracy	Studenci z doświadczeniem w APT		Studenci bez doświadczenia w APT		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
zgadzam się	22	51,2	170	49,0	192	49,2
nie zgadzam się	17	39,5	122	35,2	139	35,6
brak odpowiedzi	4	9,3	55	15,9	59	15,1
OGÓŁEM	43	100	347	100	390	100,0

Związek między doświadczeniem w APT a uznaniem pracy tymczasowej za pomocną w znalezieniu stałej pracy zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p=0,750$).

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

zobrazowano na wykresie 5. Wśród ogółu badanych studentów, ze stwierdzeniem, iż praca tymczasowa może utrudniać zdobycie stałej pracy, nie zgadza się 247 respondentów (63,3%), a 72 zgadza się (18,5%). Biorąc pod uwagę pracujących tymczasowo studentów, jedynie 9 z 43 (20,9%) zgadza się ze stwierdzeniem, że praca tymczasowa może utrudniać zdobycie stałej pracy. Tak niski odsetek odpowiedzi dotyczących tego problemu może oznaczać, że podjęcie pracy tymczasowej raczej nie powinno nigdy przysporzyć żadnych problemów w przyszłości ze zdobyciem stałej pracy. W odniesieniu do poprzedniego pytania, można dojść do wniosku, iż praca tymczasowa jest czynnikiem, który bardziej może ułatwić, niż utrudnić, podjęcie stałej pracy w przyszłości. Porównanie struktury obu odpowiedzi zobrazowano na wykresie 5.

Wykres 5. Porównanie struktury odpowiedzi badanych studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat roli doświadczeń w pracy tymczasowej w skuteczności poszukiwań stałej pracy w przyszłości

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Ponad $\frac{3}{4}$ ogółu respondentów (289 badanych) nie planuje w przyszłości podjąć pracy tymczasowej (por. tabela 10). Jedynie 68 osób (tj. 17,4%), wskazało odpowiedź twierdzącą na pytanie o podjęcie w przyszłości tej formy zatrudnienia. Wśród osób nie-

współpracujących aktualnie z APT (n=347), podjąć pracę tymczasową planuje 56 osób, co stanowi jedynie 16,1% tej grupy studentów, przy czym prawie trzykrotnie częściej odpowiedź twierdzącą zaznaczały kobiety (40 wskazań) niż mężczyźni. Z analizy tych odpowiedzi wynika, że studenci nie są zainteresowani podejmowaniem pracy tymczasowej, choć prawdopodobnie nie są do końca świadomi, co łączy się z podjęciem takiej formy zatrudnienia. Wśród studentów, którzy nigdy nie pracowali tymczasowo, ale chcących podjąć taką pracę znalazło się 36 studentów stacjonarnych i 20 niestacjonarnych (co stanowi odpowiednio 10,4% i 5,8% niepracujących tymczasowo studentów, n=347). Przy czym, odsetek studentów stacjonarnych (36,7% badanych) biorących udział w badaniu ogółem był mniejszy niż niestacjonarnych (63,3%). Oznacza to, że studenci stacjonarni chcą w większym stopniu zwiększyć swoje doświadczenie poprzez świadczenie pracy tymczasowej niż studenci niestacjonarni, którzy mając więcej czasu w dni robocze mogą podjąć od razu stałe zatrudnienie.

Tabela 10. Plany podjęcia pracy tymczasowej w przyszłości przez studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ

Planowane podjęcie pracy tymczasowej w przyszłości	Nie		Tak		Brak odp.		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
St. niestacjonarne	201	51,5	25	6,4	21	5,4	247	63,3
w tym:								
- kobieta	125	32,1	17	4,4	11	2,8	153	39,2
- mężczyzna	66	16,9	7	1,8	7	1,8	80	20,5
St. stacjonarne	88	22,6	43	11,0	12	3,1	143	36,7
w tym:								
- kobieta	69	17,7	30	7,7	4	1,0	103	26,4
- mężczyzna	13	3,3	12	3,1	7	1,8	32	8,2
OGÓŁEM	289	74,1	68	17,4	33	8,5	390	100,0

Związek między trybem studiów a planowaniem pracy tymczasowej w przyszłości zbadany dokładnym testem Fishera jest nieistotny statystycznie ($p \approx 0$).

Uwagi jak do tabeli 3.

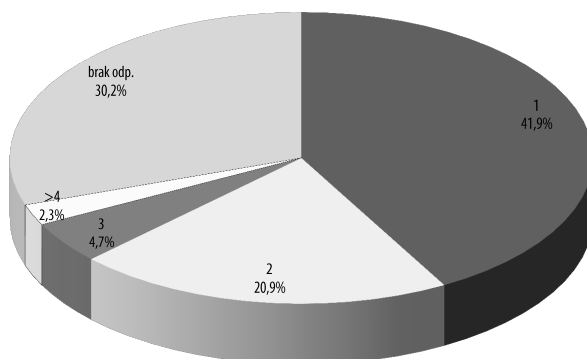
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Motywy, który wpływa na częstszą chęć podjęcia pracy tymczasowej wśród studentów stacjonarnych niż wśród niestacjonarnych jest prawdopodobnie możliwość połączenia takiej pracy ze swoimi zajęciami, co można już wnioskować w oparciu o analizę odpowiedzi związanych z elastycznością czasową. Wśród 20 studentów stacjonarnych, którzy nigdy nie pracowali tymczasowo, ale którzy zaznaczyli, że chcieliby w ten sposób pracować, aż 18 osób zaznaczyło, że praca tymczasowa wiąże się z wysoką elastycznością czasową. Studenci niestacjonarni, studiujący w weekendy, mają większą możliwość podjęcia pracy stałej (lub już pracują), zatem rzadziej odpowiadali, że chcieliby podjąć alternatywne zajęcia dzięki pracy w APT. Zmienne te były związane w sposób istotny statystycznie (wartość p bliska 0).

3. Doświadczenia związane z pracą tymczasową badanych studentów

Pytania w środkowym module kwestionariusza zostały przeznaczone dla studentów, którzy aktualnie pracują tymczasowo i w związku z tym, mają już pewne doświadczenia związane z tą formą zatrudnienia. Na zasadniczą większość pytań w tej części ankiety odpowiedziały 43 osoby, które zostały przez Autora uznane za przedstawicieli studentów-pracowników tymczasowych.

Studenci pracujący tymczasowo najczęściej mieli doświadczenia w pracy z jednym przedsiębiorstwem (18 odpowiedzi) lub dwoma (9 osób). Jedyne dwie osoby wskazały, że obecna APT skierowała ich do tej pory do trzech przedsiębiorstw, a jedna osoba, że pracowała w co najmniej 4 miejscach (por. wykres 6). Stosunkowo dużo studentów uchyliło się do odpowiedzi na pytanie o miejsca pracy w ramach APT – brak odpowiedzi u 13 osób (tj. 30,2%), współpracujących z APT może wskazywać na niezrozumienie pytania. Z analizy powyższych odpowiedzi wynika, że studenci są jeszcze zbyt młodymi pracownikami i w większości przypadków nie zdążyli jeszcze pracować w więcej niż jednym czy dwóch miejscach pracy. Ponadto agencje pracy tymczasowej rzadziej decydują się na ciągłe przenoszenie niedoświadczonych pracowników między kolejnymi pracodawcami-użytkownikami.

Wykres 6. Liczba przedsiębiorstw, do których byli kierowani badani studenci w ramach świadczenia pracy tymczasowej (n=43)

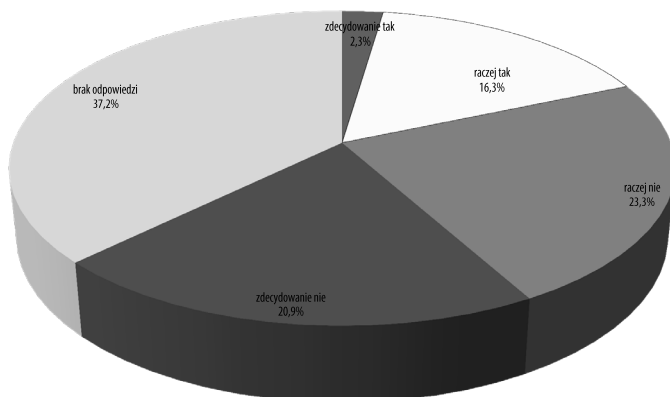
Uwaga jak do wykresu 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Na pytanie o stanowisko, na jakim bywali zatrudnieni studenci-pracownicy tymczasowi, podawano następujące odpowiedzi: magazynier, pracownik biurowy, segregacja dokumentów, pomocnik biurowy, instruktor terapii, wykładanie towaru, młodszy operator produkcji, pracownik fizyczny, asystent managera, hostessa, konsultant, Meeter-Greeter⁴, podstawowa obsługa klienta w jednym z banków, operator maszyny na produkcji, recepcjonista, kasjer-sprzedawca, konsultant w banku, pracownik hali produkcyjnej. Wymieniane stanowiska bądź rodzaje wykonywanych prac dotyczyły najczęściej prac prostych, rzadziej wymagających pewnych kompetencji specjalistycz-

⁴ Pracownik witający klientów i najczęściej pytający o ich potrzeby, np. w banku.

nych, jak np. asystent managera. Dlatego na pytanie o zgodność wykonywanych prac z kierunkiem wykształcenia lub posiadanym zawodem, najczęściej padała odpowiedź „raczej nie” (10 osób) i „zdecydowanie nie” (9 odpowiedzi na 43 studentów pracujących tymczasowo). Prawie połowa (44,2%) pracujących tymczasowo respondentów stwierdziła zatem, że wykonywana praca nie jest zbieżna z ich kierunkiem studiów. Analizę odpowiedzi dotyczącej zgodności pracy z kierunkiem studiów umożliwia wykres 7.

Wykres 7. Zgodność zadań wykonywanych przez studentów w ramach dorywczej pracy tymczasowej z kierunkiem studiów lub posiadanym zawodem (n=43)

Uwaga jak do wykresu 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Przed podjęciem pracy tymczasowej, najwięcej studentów było zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w powiatowych urzędach pracy. Wskazało tak 9 osób (20,9% studentów-pracowników APT, n=43) i wszyscy ci respondenci byli studentami niestacjonarnymi⁵. Drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią na pytanie o to, czym bezpośrednio zajmowali się przed podjęciem aktualnej pracy tymczasowej, było stwierdzenie „uczyłem (-am) się i nadal się uczę, pracuję tymczasowo, aby dorobić” – 7 odpowiedzi (16,3%).

Wśród przebadanych studentów-pracowników tymczasowych, 20 osób (tj. 46,5%) stwierdziło, że dzięki pracy tymczasowej i szkoleniom, które odbyli w jej trakcie, mogli nabyć nowe kwalifikacje i umiejętności. Z drugiej strony, 19 osób nie zgodziło się z tym stwierdzeniem. Średnio rzecz biorąc, wśród mężczyzn i kobiet padały zbliżone odpowiedzi na temat przydatności pracy tymczasowej i szkoleń z nią związanych do nabywania nowych kwalifikacji i umiejętności. 11 kobiet na 25, co stanowi 44,0% oraz 7 mężczyzn na 15, czyli 46,7% zgodziło się z tym stwierdzeniem. Nieco częściej studenci stacjonarni wskazywali, że praca tymczasowa pomaga nabyć nowe kwalifikacje i umiejętności (52,9% studentów stacjonarnych zgodziło się z tą opinią, n=17) niż studenci niestacjonarni (42,3%, n=26). Oznacza to, że bardziej cenią sobie szkolenia w pracy tymczasowej studenci stacjonarni, którzy uważają, iż nabycie kompetencji

⁵ Zgodnie z Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, bezrobotnym może być osoba ucząca się niestacjonarnie, nie może zaś osoba ucząca się w trybie stacjonarnym.

w ramach zajęć wykonywanych w tej formie zatrudnienia może im się przydać w dalszej karierze zawodowej. W tabeli 11 zamieszczono strukturę odpowiedzi na pytanie o podnoszenie kwalifikacji w ramach pracy w APT.

Tabela 11. Wypowiedzi studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, mających doświadczenia z APT na temat nabywania nowych kwalifikacji i umiejętności poprzez szkolenia w pracy tymczasowej

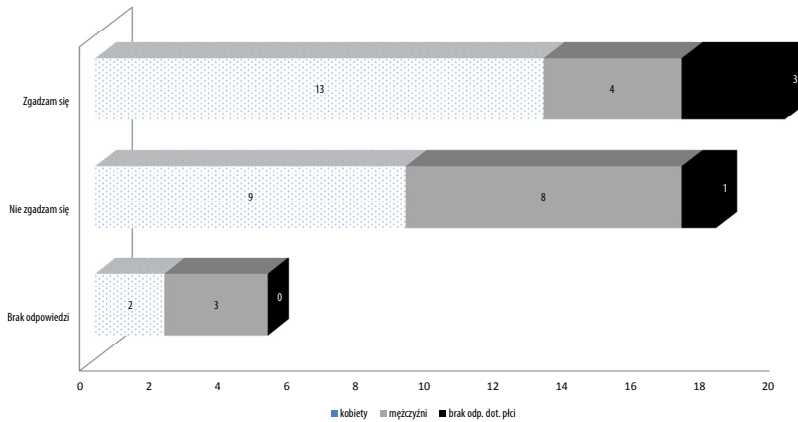
Praca tymczasowa pozwoliła mi poprzez szkolenia nabyć nowe kwalifikacje i umiejętności	Nie zgadzam się		Zgadzam się		Brak odpowiedzi		OGÓŁEM	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
St. Niestacjonarne	12	27,9	11	25,6	3	7,0	26	60,5
w tym:								
- kobieta	7	16,3	5	11,6	1	2,3	13	30,2
- mężczyzna	3	7,0	5	11,6	2	4,7	10	23,3
St. stacjonarne	7	16,3	9	20,9	1	2,3	17	39,5
w tym:								
- kobieta	4	9,3	6	14,0	1	2,3	11	25,6
- mężczyzna	3	7,0	2	4,7	-	-	5	11,6
OGÓŁEM	19	44,2	20	46,5	4	9,3	43	100,0

4 osoby nie wskazały swojej płci. Dokonując oceny istotności związku pominięto braki odpowiedzi. Pozostałe uwagi - jak do wykresu 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPIPS UŁ.

Prawie połowa studentów, którzy pracują korzystając z usług APT (20 osób, tj. 46,5% badanych), uważa, że podczas wykonywania swoich zadań w pracy tymczasowej, nie poznała żadnej osoby, która w jakikolwiek sposób mogłaby pomóc w przyszłości w zdobyciu stałego zatrudnienia. Przeciwnie zdanie wyraziło 17 osób (39,5%). Duże dysproporcje między tymi obiema skrajnymi wypowiedziami mogą być spowodowane tym, że część pracujących studentów faktycznie spotkała już w swojej dotychczasowej pracy tymczasowej ludzi, którzy mogą pomóc w zdobyciu stałego zatrudnienia w przyszłości, pozostała zaś część uważa, że na swojej obecnej drodze kariery zawodowej nikogo takiego jeszcze nie poznała. Z powodu małego doświadczenia zawodowego u studentów, prawdopodobnie żadna z napotkanych osób w dotychczasowej karierze nie wydała się na tyle kompetentną osobą, ażeby stwierdzić, iż może w realny sposób pomóc w zdobyciu stałego zatrudnienia w przyszłości. Na wykresie 8 przedstawiono opinie studentów-pracowników APT dotyczące tego, czy poznali w pracy osoby decyzyjne, skłonne pomóc w przyszłości w znalezieniu stałej pracy.

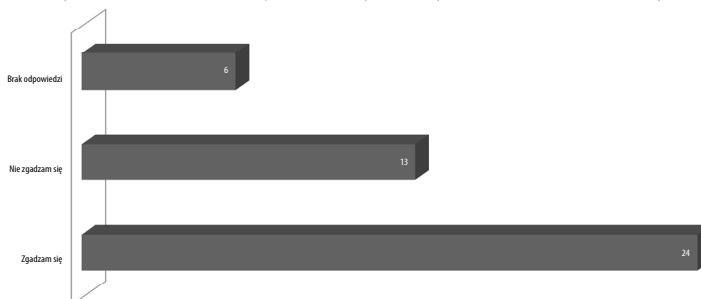
Wśród studentów pracujących tymczasowo, 24 osoby (tj. 55,8%) potwierdziły, że praca tymczasowa to dobry sposób na zdobycie nowych, praktycznych doświadczeń zawodowych. Na pytanie, czy w pracy tymczasowej nauczyli się czegoś nowego, twierdząco odpowiedziało 25 studentów (por. wykres 9). Pozytywne odpowiedzi u większości pracujących tymczasowo studentów świadczą o tym, że praca tymczasowa traktowana jest jako metoda zdobycia praktycznego doświadczenia zawodowego i może być sposobem na nauczenie się czegoś nowego, do nabycia nowych kompetencji u młodych pracowników. Oprócz osób pracujących na to pytanie odpowiedziały trzy dodatkowe osoby – jedna wskazała, iż zgadza się, że dzięki pracy tymczasowej można nauczyć się nowych doświadczeń, dwie natomiast z tym stwierdzeniem się nie zgodziły.

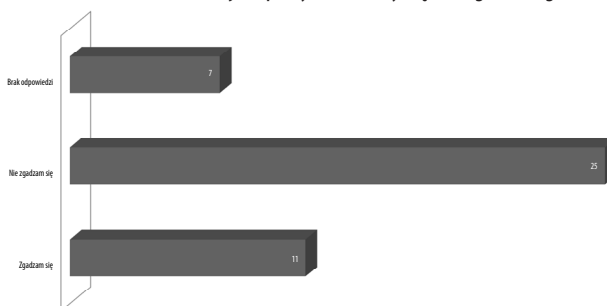
Wykres 8. Wypowiedzi studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, mających doświadczenia z APT na temat tego, czy poznali w pracy tymczasowej osoby, które mogą pomóc im w przyszłości w znalezieniu stałej pracy (n=43)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPİPS UŁ.

„Praca tymczasowa to dobre miejsce na zdobycie nowych doświadczeń zawodowych”

„W swoim miejscu pracy nie nauczyłeś niczego nowego”

Wykres 9. Wypowiedzi pracujących tymczasowo studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na temat możliwości nauki i zdobywania nowych doświadczeń w swoich miejscach pracy (n=43)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPİPS UŁ.

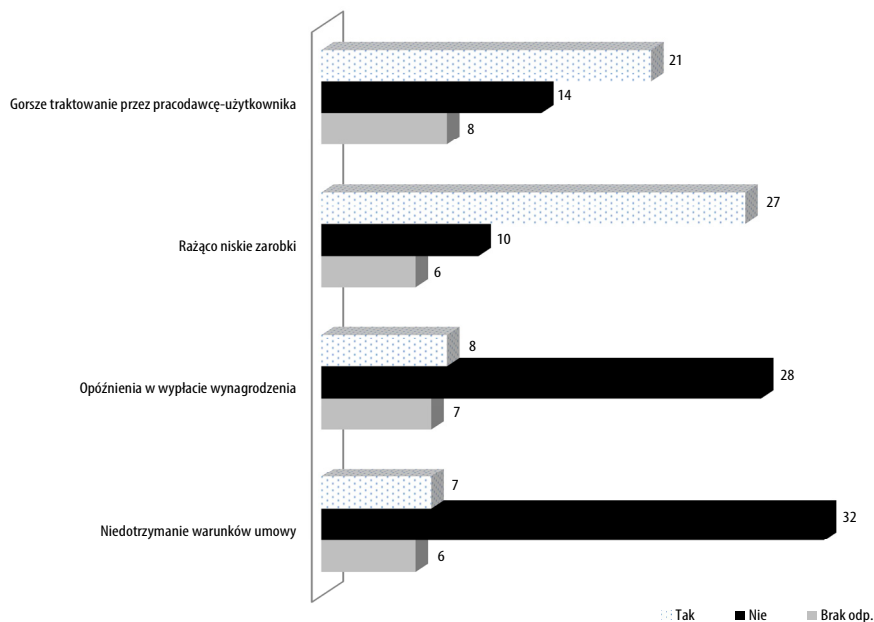

Dla ponad połowy studentów praca tymczasowa stwarza szanse w zdobyciu docelowej pracy na stałe. Wielu studentów uważa pracę w APT jako możliwość nabycia nowych kwalifikacji zawodowych. Większość osób stwierdziło, że praca tymczasowa okazała się przydatna, gdyż dzięki niej nauczyły się czegoś nowego, mimo iż często nie była ona spójna z ich kierunkiem studiów.

4. Problemy spotykane w pracy tymczasowej

Respondenci zostali zapytani o problemy, z którymi mieli do czynienia jako pracownicy APT. Pytania dotyczyły dotrzymania umów, zawartych przez pracownika i agencję pracy tymczasowej przez pracodawcę-użytkownika, opóźnień w wypłacie wynagrodzeń, bardzo niskich zarobków oraz gorszego traktowania przez pracodawców-użytkowników w porównaniu ze stałymi pracownikami.

W zdecydowanej większości przypadków (29 studentów, tj. 67,4% badanych), pracodawcy-użytkownicy dotrzymują warunków umów zawartych między APT a pracodawcą, które normują zasady pracy pracowników tymczasowych, jak i tych, które zawiera pracownik z agencją. Odnotowano 7 przypadków, gdy występowały kiedykolwiek problemy z niedotrzymaniem umów przez przedsiębiorstwa. Podobnie kształtowały się odpowiedzi dotyczące opóźnień w wypłacie wynagrodzeń przez APT – jedynie 8 respondentów wśród grupy pracowników tymczasowych, miało kiedyś z tym jakkolwiek problem. Większym problemem, spotykanym przez badanych są rażąco niskie płace – taką odpowiedź zaznaczyło 27 osób. Zestawienie odpowiedzi zawiera wykres 10.

Wykres 10. Problemy spotykane w pracy tymczasowej przez studentów (n=43)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

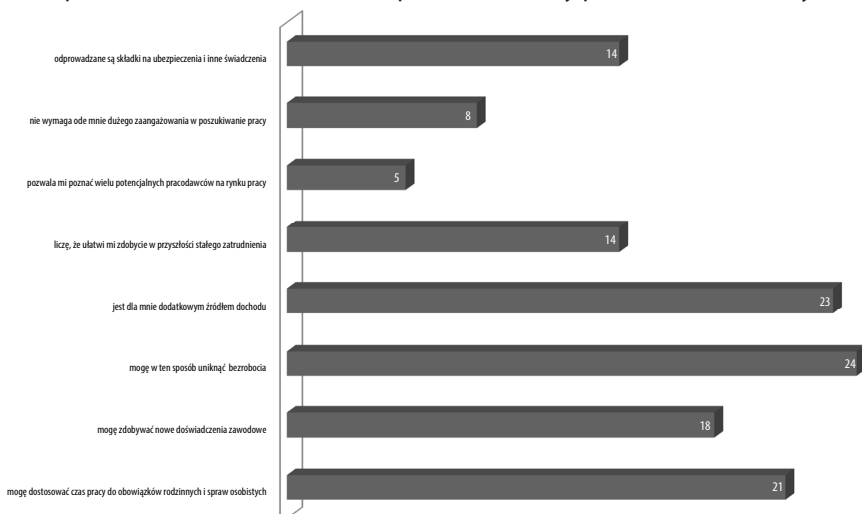
Do pozostałych problemów, z którymi spotkali się studenci pracujący tymczasowo, należało gorsze traktowanie przez pracodawcę-użytkownika. Aż 21 respondentów wyodrębnionych wśród grupy studentów-pracowników tymczasowych wskazało, że pracodawca-użytkownik traktował ich gorzej niż pracowników stałych. Z podaną opinią nie zgodziło się 14 osób, uznając, że to traktowanie było na co najmniej takim samym poziomie, tj. pracodawca nikogo nie dyskryminował ze względu na jego status w organizacji (por. wykres 10).

Pracodawcy-użytkownicy starają się dotrzymywać umów, których warunki precyzują APT. Pracownicy tymczasowi nie spotykają się też z opóźnieniami w wypłacie wynagrodzeń. Mimo to, spotykane są przypadki bardzo niskich płac, a także gorszego traktowania pracowników tymczasowych przez kierowników.

5. Wady i zalety pracy tymczasowej w wypowiedziach studentów

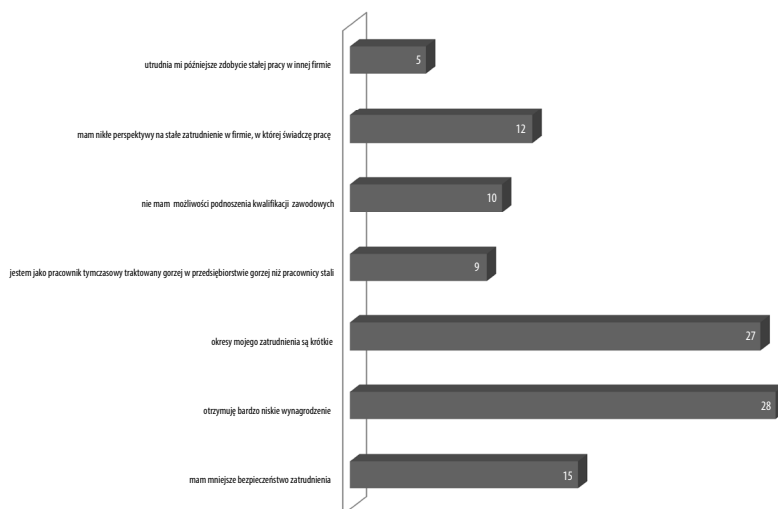
W badaniu ankietowych zapytano studentów, mających doświadczenie w pracy tymczasowej (n=43) o wady i zalety pracy tymczasowej. Każdy ankietowany miał możliwość wyboru kilku odpowiedzi. Do największych zalet zaliczono: możliwość uniknięcia bezrobocia (24 odpowiedzi, co oznacza, że zaznaczyła taką odpowiedź ponad połowa – 55,8% – respondentów) oraz fakt, iż jest to dodatkowe źródło dochodu (23 wskazania, tj. 53,5%). Dość istotne dla respondentów (21 odpowiedzi, 48,8%) było też to, że praca tymczasowa pozwala dostosować czas do innych obowiązków, w tym tych związanych ze zdobywaniem wykształcenia. Wszystkie odpowiedzi respondentów zaprezentowano na wykresie 11.

Największe wady pracy tymczasowej, które zostały zauważone przez studentów biorących udział w badaniu, to: bardzo niskie wynagrodzenie (odpowiedź tę zaznaczyło 28 osób, tj. 65,1% badanych), krótkie okresy zatrudnienia, co wiąże się z niestabilnością zawodową (27, tj. 62,8%) oraz powiązane z tym poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia (15 odpowiedzi, 34,9%). Pozostałe odpowiedzi zostały przedstawione na wykresie 12.

Wykres 11. Najważniejsze zalety pracy tymczasowej wskazane przez studentów-pracowników tymczasowych (n=43)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Wykres 12. Najważniejsze wady pracy tymczasowej wskazane przez studentów-pracowników tymczasowych (n=43)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

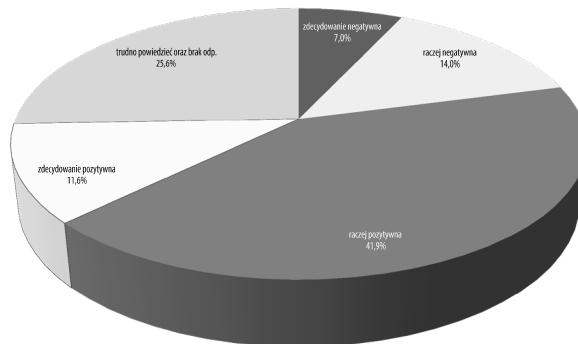
Na pytanie o ogólną ocenę na temat pracy tymczasowej odpowiedziały 43 osoby, będące pracownikami APT (por. tabela 12 i wykres 13). W ponad połowie przypadków (23 osoby, tj. 53,5%), respondenci oceniają pracę tymczasową pozytywnie (zdecydowanie pozytywnie 11,6%, raczej pozytywnie 41,8%). Przeciwnego zdania odnośnie pracy tymczasowej jest łącznie 20,9% badanych, z czego zdecydowanie negatywnie ocenia zaledwie 7,0%.

Tabela 12. Ocena pracy tymczasowej przez studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, będących pracownikami APT

Studenci studiów	POZYTYWNA OCENA				trudno powiedzieć		NEGATYWNA OCENA				brak odp.		OGÓŁEM	
	zdecydowanie pozytywna		raczej pozytywna				raczej negatywna		zdecydowanie negatywna					
	l. os.	%	l. os.	%	l. os.	%	l. os.	%	l. os.	%	l. os.	%	l. os.	%
niestacjonarnych	4	9,3	8	18,6	1	2,3	4	9,3	3	7,0	6	14,0	26	60,5
w tym:														
kobieta	2	4,7	5	11,6	1	2,3	2	4,7	2	4,7	1	2,3	13	30,2
mężczyzna	2	4,7	3	7,0	-	-	1	2,3	1	2,3	3	7,0	10	23,3
stacjonarnych	1	2,3	10	23,3	2	4,7	2	4,7	-	-	2	4,7	17	39,5
w tym:														
kobieta	1	2,3	5	11,6	1	2,3	2	4,7	-	-	2	4,7	11	25,6
mężczyzna	-	-	4	9,3	1	2,3	-	-	-	-	-	-	5	11,6
OGÓŁEM	5	11,6	18	41,9	3	7,0	6	14,0	3	7,0	8	18,6	43	100,0

Uwagi jak do tabeli 11.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Wykres 13. Ocena pracy tymczasowej przez studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, będących pracownikami APT (n=43)

Uwaga jak do wykresu 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez KPiPS UŁ.

Oprócz 43 osób, będących pracownikami tymczasowymi, na pytanie o ogólną ocenę pracy tymczasowej odpowiedziało dodatkowych 8 osób. Negatywnie oceniły tę formę zatrudnienia 3 osoby (w tym dwie zdecydowanie negatywnie), zaś pozytywnie 2. Trzy osoby wskazały na odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Odpowiedzi na to ogólne pytanie o ocenę pracy tymczasowej zostają raczej spójne z pozytywnymi opiniami na temat tej formy zatrudnienia, opisanymi we wcześniejszej części opracowania.

Zakończenie

Jak wynika z badania ankietowego, przeprowadzonego przez pracowników naukowych Katedry Pracy i Polityki Społecznej UŁ wśród 390 studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego, większość respondentów wie, czym jest praca tymczasowa, jednakże podjęło ją zaledwie 11% badanych. Tak niski odsetek studentów, którzy podjęli pracę w APT świadczy o tym, iż nie jest to zbyt popularna forma zatrudnienia wśród młodych ludzi, wkraczających na rynek pracy.

Badane osoby, które pracowały jako pracownicy tymczasowi, najczęściej współpracowały z jedną lub dwoma przedsiębiorstwami, zaś sama współpraca z APT nie trwała zazwyczaj dłużej niż rok. Krótka współpraca z niewielką liczbą agencji pracy tymczasowej wynika z małego doświadczenia zawodowego, które dotyczy respondentów.

W ocenie większości badanych osób, praca tymczasowa jest dobrym sposobem na uzyskanie dodatkowych środków finansowych, a także dobrym punktem wyjścia do zdobywania wymaganego doświadczenia zawodowego. Potwierdza to hipotezę H4, że młodzi pracownicy tymczasowi poprzez pracę tymczasową próbują budować portfel kompetencji, który zwiększy ich szanse i wartość na rynku pracy. Praca tymczasowa najczęściej kojarzona jest z dużą elastycznością czasową, a jej zaletą jest możliwość powiązania czasu pracy z innymi obowiązkami. Wypowiedzi te są tożsame zarówno wśród studentów, którzy nie pracowali nigdy w APT, jak i wśród osób z do-

świadczeniem związanym z wykonywaniem pracy tymczasowej. Świadczy to o tym, że opinie o pozytywnym wpływie pracy tymczasowej na przyszłe doświadczenie nie zmieniają się wraz z podjęciem tej formy zatrudnienia.

Wielu badanych studentów-pracowników tymczasowych uważa, iż praca tymczasowa może pomóc w znalezieniu stałej pracy i jest narzędziem do zdobycia nowego doświadczenia zawodowego. Te wyniki również potwierdzają hipotezę badawczą przedstawioną na początku rozdziału. Jednakże zauważane są pewne wady tej formy zatrudnienia, do których przede wszystkim należy zaliczyć złe warunki pracy i niskie wynagrodzenia. Zadania wykonywane podczas wykonywania pracy tymczasowej często nie są zgodne z kierunkiem studiów czy posiadany przez respondentów wykształceniem. Innym problemem wynikającym w związku z podjęciem pracy w APT jest brak równego traktowania wśród pracodawców-użytkowników, w porównaniu do stałych pracowników. Badani jednak nie stwierdzili, że niedotrzymanie umów, które były ustalane z agencjami pracy tymczasowej, przez pracodawców-użytkowników jest czymś nagminnym.

Mimo ogólnie dobrych opinii na temat pracy tymczasowej, aż $\frac{3}{4}$ badanych studentów nie planuje podjąć tego typu zatrudnienia. Najprawdopodobniej motywem są bodźce ekonomiczne, związane z niższym wynagrodzeniem niż w przypadku stałej pracy.

Bibliografia

Majewski D., Sobczak M., Praca tymczasowa – droga do kariery czy ślepy zaułek? – XI Ogólnopolskie Spotkania z Praktykami, Zarządzanie Zasobami Ludzkimi, 5/2013.